

1000 UND 1 BUCH 2022

Osrednji članki **prve številke** avstrijske revije *1000 in 1 knjiga* so osredotočeni na modro barvo. V prispevku *Blau, so blau* (Modro, tako modro) Silke Rabus piše o tem, kako v slikanicah posamezni ilustratorji z modro barvo izrazijo določena stanja, razpoloženja in hotenja. Tako Willy Puchner v slikanici *Welt der Farben* (Svet barv) prikaže številne odtenke modre na našem planetu, ki so odraz neke dežele, vremenskih razmer, svoje odtenke ima nebo, morje, imajo ga gore, vode, travniki. Isabelle Simler je v poučni slikanici *Die Blaue Stunde* (Modra ura) prikazala bogastvo modrih odtenkov, s katerimi je narisala rastline in živali v modri uri, v času, ko dan ugaša in se pričinja noč. Jens Rasmus uporabi modro v fantazijski nočni zgodbi *Das Nacht-Tier* (Nočna žival). Julie Völk v slikanici *Das Dunkle und das Helle* (Temno in svetlo), katere avtorica besedila je Kerstin Hau, prikaže mnoge pomene modre barve, od osamljenosti, melanholije, žalosti, strahu, pa tudi zaupanja, upanja, hrepenenja in blagosti. Modra lahko tudi postavlja mejo med tistim, kar je blizu, in tistim, kar je daleč, tako kot to stori ilustratorka Marije Tolman v *Der kleine Fuchs* (Lisjaček) pisatelja Edvarda van de Vendla. V slikanici Roberta Schneiderja in ilustratorke Linda Wolfgruber *Der Schneeflockensammler* (Zbiralec snežink) je z modro izražena tišina in mirnost. Marlies van der Wel v slikanici *Seesucht* (Sla po morju) s številnimi odtenki modrine prikaže lepoto morskih globin.

Avstrijski pesnik Michael Hammer Schmid svoj prispevek *Um nicht zu verklären* (Ne da bi povelečevali) posveča sodobni poeziji za otroke in jo primerja z romantično otroško poezijo.

Claudia Sackl nas z nekaj futurističnimi zgodbami povede v brezmejno

modrino veselja v prispevku *See you soon on a sunbeam* (Nasvidenje na sončnem žarku).

Christina Pfeiffer-Ulm je pregledala nekaj mladinskih knjig, v katerih igra osrednjo vlogo pijanost mladih in v katerih pišejo o tem, kako je, če si pijan – Blausein. Prispevek je nasloвила *Pizza Bierpong Fragolino* (Pica Pivski pong Fragolino).

Zapis nemške pisateljice Tamare Bach *Stunde, blau* (Pijanost) je zapis bridkega brezupa dekleta.

V prispevku *Fahrt ins Blaue* (Izlet v neznano) nam Nicole Kalteis na nekaj knjižnih primerih pokaže, kaj so vzroki, da se mladostniške junakinje in junaki odpravijo na pot tjavdan. Pot v neznano je vedno povezana z nedoločnim in z neznanim, kar je v izbranih knjigah pomembnejše od dogodivščin.

Pisateljica Susan Kreller, ki je bila leta 2013 za knjigo *Elefanten sieht man nicht* (Slonov ne vidimo) nominirana za nemško nagrado za mladinsko književnost Deutscher Jugendliteraturpreis in bila odlikovana s Srebrnim peresom nemških zdravnic (Silberne Feder des Deutschen Ärztinnenbundes), v knjigi spregovori o fizičnem nasilju očeta nad svojima otrokoma. V prispevku *Guck mal, was für blaue Flecken!* (Poglejte, kakšne maroge!) opozori na knjige za otroke in mladostnike, v katerih je govora o hematomih. Modrice so lahko posledica nasilja med vrstniki, lahko so posledica fizičnega nasilja staršev in drugih odraslih nad mladimi, modrice so lahko dobljene tudi takrat, ko se nekdo loti neke stvari, ki je prijetna. Modrice so lahko zamolčane s strani žrtve ali pa jih ta razkrije.

Danes se po svetu neredko pojavljajo lažne novice. Kako je v literaturi za otroke in mladostnike? Bi morali mladim dajati v branje več stvarne, poučne mladinske literature, ki temelji

na znanstvenih spoznanjih? O lažeh, prevarah, širokoustenju in goljufanju v mladinski literaturi piše Klaus Nowak v prispevku *Das Blaue vom Himmel erzählen I* (Laganje I). Z opisom vsebin izbranih knjig, med katerimi je tudi iz norveščine prevedena knjiga Marianne Kaurin *Irgendwo ist immer Süden* (Nekje je vedno jug), ki je leta 2021 prejela nagrado Deutscher Jugendliteraturpreis, pokaže, da se mladi v knjigah zlažejo zaradi prikrivanja svojega porekla, socialnega položaja, nevednosti, fantaziranja, starši pa se zlažejo preprosto zato, da pomirijo otroka.

Heidi Lexe v prispevku *Das Blaue von Himmel erzählen II* (Laganje II) opiše, kako je ilustratorica Stefanie Harjes na novo likovno izrazila laži v klasiki Gottfrieda Augusta Bürgerja *Münchhausen* (Lažnivi Kljukec), knjigi lažnih zgodb, ki je izšla leta 2021.

Marlene Zöhrer se v prispevku *Blaugrau wie der Ozean* (Modrosovo kot ocean) potopi med leposlovne in poučne knjige, katerih prizorišče je morje. Morje s svojo lepoto, modrino, neskončnostjo in svojimi nevarnostmi že od nekdanj prevzema ljudi. Je navdih za pustolovščine, odkrivanja in za preživljanje prijetnega časa, tako na svojih površinah kot v svojih globinah in na svojih obalah.

Nemška pisateljica Tamara Bach je prejela nagrado James Krüss Preis 2021, nagrado za mednarodno literaturo za otroke in mladostnike. V tej številki je objavljen govor Michaela Schmitta ob podelitvi nagrade in govor nagrajenke.

Nemški pisatelj Nils Mohl spregovori o svojih fiktivnih likih v pogovoru s Franzem Lettnerjem.

Na notranji strani platnic vabi das Kinderbuchhaus v Schneiderhäuslu na prireditve, ki so jih (in jih bodo) pripravili za obdobje od leta 2022 do začetka 2024. Raznovrstne prireditve,

ki so namenjene otrokom in odraslim, so zamišljene tako, da naj bi udeležence uvedle v svet mladinske literature in jih spodbudile k branju. Posamezne prireditve so posvečene poeziji, pripovedim, poučnim knjigam, spletu, majhnim in velikim zgradbam, torej knjigam različnih velikosti in uporabi – tudi za igro – ter zaključni svečanosti.

Krize, ki so prisotne v današnjem resničnem svetu, tako globalne, posledice podnebnih sprememb, vojn, terorizma, izgonov, kot individualne, ki prizadenejo posameznike, so teme, ki se pojavljajo tudi v mladinski literaturi. S kakšnimi oblikami krize in kako krizo doživljajo literarni liki, pišejo avtorji prispevkov v drugi številki revije. V reviji je objavljen tudi seznam knjig o krizah, ki so obravnavane v tej številki.

Marlene Zöhrer je za svoj prispevek *Auf die Krise, fertig, los!* (Nad krizo, konec, naprej!) izbrala nekaj knjig, v katerih se mladi spopadajo z različnimi krizami. Gre za individualne krize, ki so jih povzročili dogodki, kot so smrt v družini, družinski spori, odkritje temačne skrivnosti, soočenje z boleznijo, doživetje travmatičnega nasilja, tudi kriza posameznika ob iskanje identitete.

Elisabeth Steinkellner je zanimalo, kakšne izhode iz krize skušajo najti mladi knjižni liki. Vsekakor ni rešitve niti v begu niti z napisom na majici, saj vzroki krize kljub temu še vedno ostajajo. Bolje in pomembno je iskati pomoč nekoga, ki prizadetega jemlje resno in takšnega, kot je ter mu je voljan – in mu tudi zna – pomagati rešiti krizno situacijo. Naslov njenega prispevka je *Please Send Chocolate* (Prosim, pošlji čokolado).

Silke Rabus je izbrala tri slikanice – Nikolas Heidelbach *Alles gut?* (Vse dobro?), Jordan Scott in Sydney Smith *Ich bin wie der Fluss* (Govorim kot

reka), Oliver Jeffers: *Die Fabel von Fausto* (Faustova zgodba) – in v prispevku *Schlimme Zeiten* (Hudi časi) pokazala na s tekstom in kongenialnimi ilustracijami odlično prikazane krizne situacije, ki lahko nastopijo tudi zaradi karantene.

Ela Wildberger v prispevku *Krise als Türöffner* (Krise, ki odpirajo vrata) obdela nekaj knjig, v katerih se s krizo spoprimejo najstniki. V teh knjigah je kriza nekaj, kar se da razrešiti, je spodbuda za spremembo in začetek nečesa novega. Potrebni so le pogum, odločnost in dobra mera humorja.

Martin Reiterer je za prispevek *Aus dem Rahmen fallen* (Pasti iz okvirov) izbral stripe, v katerih so odlično prikazane krizne situacije. Avtorji stripov z različnimi možnostmi, kot so razporeditev panelov in strani, z belimi in črnimi prostori, z barvami, ustvarijo vzdušje, ki ga nekdo doživi ob nenadnem šoku, ob osebni krizi, ob prikazovanju in preganjanju duhov in pošasti.

Manuela Kalbermatten, znanstvena sodelavka Inštituta za raziskovanje mladinske literature na Goethe-Universität v Frankfurtu, sicer pa navdušena sprehajalka, je v prispevku *Lauf einfach. Lauf und lauf und lauf und lauf* (Preprosto teci. Teci in teci in teci in teci) opisala različne načine gibanja, ki so bili med zaprtjem med pandemijo množično izkoriščeni. Zanimalo jo je tudi, kako in koliko se gibanja pojavljajo v knjigah za mlade. Razlogi, da se v knjigah ljudje sprehajajo, pohajkujejo, tečejo ter obstanejo, so različni. Gibanje jim omogoči, da se odklopijo od zunanjega sveta, da se sprostijo in da uredijo svoje misli.

Klaus Nowak v prispevku *Wenn der Wind Weht* (Ko piha) piše o slikanicah, v katerih imajo nevihte lahko usodne posledice – popolno uničenje – lahko pa kot »veter sprememb« pomenijo pot v nekaj novega.

Kathrin Wexberg piše o protagonistih, ki s pomočjo drug drugemu premagujejo krizo. Za svoj prispevek *Einander begleiten* (Spremljati drug drugega) je izbrala tri ameriške romane za mladostnike, ki so izšli v nemškem prevodu.

Avstrijska ilustratorica in pisateljica je pod naslovom *PETER PANdemie und seine Freunde* (PETER PANdemia in njegovi prijatelji) na dveh straneh revije pripravila humorne slike in tekste pravljličnih junakov, postavljenih v čas pandemije covid 19.

Patrick Danter v prispevku *Fledermausmenschen auf dem Mond* (Ljudje netopirji na mesecu) piše o lažnih novicah. Te obstajajo že od nekdaj. Interesi, da jih nekateri širijo, so različni. Lažne novice, ki so sedaj posredovane po analognih in po digitalnih medijih, imajo lahko tudi tragične posledice. Kako to, da jim verjamemo?

Krizo doživljajo tudi liki, ki so zakleti. O zakletih likih v sodobni fantastiki, ki se znajdejo v kriznih situacijah, piše Sonja Loidl v prispevku *Schufften, Schlafen, Schweigen* (Garati, spat, molčati).

Knjige, ki so prejele nagrado Österreichischer Kinder- und Jugendbuchpreis 2022, so s slikami naslovnice predstavljene na notranji strani platnic revije. Posamezne nagrajenke so v reviji še obsežneje obravnavane.

Christina Pfeiffer-Ulm se posveti knjigi Julie Völk *Zur Zeit, wo das Wünschen noch geholfen hat. Die schönsten Märchen der Brüder Grimm* (V čas, ko je želeti si še pomagalo. Najlepše pravljice bratov Grimm). V prispevku *Wenn Wünschen nicht mehr hilft ...* (Ko si želeti ne pomaga več ...) opiše krizne situacije in ženske figure v knjigi Julie Völk, ki je poudarila tudi vodilno vlogo ženskih likov v mnogih pravljicah.

Nagrajeni knjigi Lene Raubaum in Katje Seifert *Mit Worten will ich dich*

umarmen. Gedichte und Gedanken (Z besedami te želim objeti. Pesmi in misli) se posveti Andrea Kromoser v prispevku *Warum weiss die das?* (Kako to ve?)

Simone Weiss v prispevku *Handararbeit & Kopfreisen* (Ročno delo & Potovanje) opiše tri nagrajene poučne knjige, in sicer: Mia Kirsch, Wolfgang Hartl, Erika Friedl: *Asagan-Backstube. Bäckermaus & Donaustrudel*, Miro Poferl: *Radieschenmaus und Kuschelgurke – Geschichten aus der Gärtnerei* in Michael Stavarič & Michèle Ganser: *Faszination Krake. Wesen einer unbekanntenen Welt*.

Več o nagrajenem romanu za mladostnike Nilsa Mohla *An die, die wir nicht werden wollen. Eine Teenager – Symphony* (Za tiste, ki mi sami ne bi želeli postati. Najstniška simfonija) z ilustracijami Regine Kehn izvemo v pogovoru Heidi Lexe s pisateljem v prispevku: *Wer bin ich? & Wer will ich sein?* (Kdo sem? & Kdo hočem biti?)

Med priporočanimi knjigami za branje sta tudi dva prevoda iz slovenščine. Verena Zeilinger priporoča knjigo Aleša Štegra *Als Winter verschwand* (Kurent) z ilustracijami Tine Dobrajc. Ines Galling pa priporoča knjigo Jane Bauer *Monsterschreck* (Kako prestrašiti pošast) z ilustracijami Małgosije Zajac.

Odločitev, da se za osrednjo temo **tretje številke** izbere mladinska literatura, v kateri nastopajo živali, je spodbudilo dejstvo, da se je v zadnjih letih bistveno spremenil odnos med človekom in živalmi. Intenzivnejša so postala prizadevanja za varstvo in zaščito živali, poglobilo se je proučevanje odnosov med človeškimi in nečloveškimi živalmi.

Odnosom med človekom in živalmi se posveti Gabriela Kompatscher v prispevku *Die Welt mit den Augen von*

Tieren sehen (Pogled na svet z očmi živali). Ljudje razvrščamo živali v več skupin, v živali za zakol, v živali za poizkuse, v kožuharje, v živali za lov in v priljubljene domače živali. Pa je to živalim prav? Že pri branju ali pripovedovanju živalskih zgodb otrokom se z njimi lahko pogovorimo o vlogi živali, kasneje, ko berejo že sami, je dobrodošel pogovor z mladimi o odnosih med ljudmi in živalmi in o konceptu antropocentrizma.

Klaus Nowak se v prispevku *Maus, die* (Miš, ki) posveti knjigam, v katerih so glavni liki v zgodbah miši, ki doživljajo neprijetnosti in se rešujejo s svojo majhnostjo in iznajdljivostjo.

Stephan Zandt v prispevku *Sprechende Tiere* (Govoreče živali) razmišlja o antropomorfizmu v knjigah za otroke.

Sarah Auer nas v prispevku *Die besseren Gefährt*innen?* (Dobri-e tovariši*ce) opozori na nekaj zgodb o odnosih med živalmi in ljudmi v aktualnih medijih za otroke in mladostnike. V večini zgodb živali ostajajo živali, niso počlovečene, prisotna so vprašanja o etiki in o pravicah živali, opisano je tovarštvo med človekom in živaljo, predvsem med človekom in psi.

V prispevku *Hund, der. Oder: Lassie ist schuld* (Pes, ki. Ali: Kriva je Lassie) Karin Haller ugotavlja, da so psi kot literarni junaki v knjigah za otroke zelo priljubljeni. Psi nastopajo kot prijatelji, tovariši in zaščitniki otrok.

So lovci in je plen. O zgodbah, ki opisujejo lov, večinoma zaradi potrebe po hrani, piše Christina Pfeiffer-Ulm v prispevku *Jäger und Gejagte* (Lovec in plen).

Heidi Lexe je za prispevek *geschmeidig gleitende triangel* (spreten spolzek trikot) pregledala nekaj knjig o kačah kot literarnih likih, ki predstavljajo zlo, in o povezanosti med kačami in zmaji.

Prispevek Simone Kremsberger *Biene, die* (Čebela, ki) je posvečen knjigam za otroke o čebelah, ki se v zadnjem času zaradi povečane zavesti o varovanju okolja in zaradi klimatskih sprememb v večjem številu pojavljajo na knjižnem trgu. Več je tudi poučnih knjig o čebelah za mlade.

Claudia Sackl se v prispevku *Animalische Urbanität* (Živalska urbanost) posveti prevodu knjige Shauna Tana *Reise ins Innere der Stadt* (Potovanje v notranjost mesta) v nemščino, knjiga jo navede na misli o odnosih med ljudmi in živalmi ter odnosom do narave.

Kako so likovno upodobljene živali v slikanicah in poučnih knjigah, opiše Silke Rabus v prispevku *Wie im echten Leben?* (Kot v resničnem življenju?) Od avtorjev ilustracij je odvisno, ali izumrle, živeče ali fiktivne živali upodobijo tako, da s svojimi ilustracijami bralca informirajo, ga šokirajo, provocirajo ali pri njem vzbudijo emocije.

Julia Lückl se v prispevku *Symbol of the Revolution* (Simbol revolucije) posveti simboliki, tudi živalski, v trilogiji Suzanne Collins *The Hunger Games* (Igre lakote).

Anna Winkler-Benders je za prispevek *Wie macht der Vogel?* (Kako se oglašja ptič?) izbrala nekaj slikanic, v katerih je opisano, kako komunicirajo živali. Med izbranimi slikanicami je tudi *Das tierische Wörterbuch* (Mednarodni živalski slovar) Lile Prap.

Čarovnija, rekviziti ali pa moč volje lahko nekoga spremenijo iz človeka v žival – in nazaj v človeka. Alexandra Hofer predstavi nekaj knjig o tovrstnem spreminjanju v prispevku *Felle und Tattoos* (Krzno in tatuji).

O prehranjevalnih navadah, izvoru živil in o drugih perečih vprašanjih, ki se zastavljajo tudi v knjigah za otroke, piše Andrea Kromoser v prispevku *6.690 Hühner* (6.690 kokoši). Avtorji

knjig s tekstom in z realistično ilustracijo prikažejo obrate za množično vzrejo živali, prevoz do kupcev, pa tudi podatke, koliko živali použijemo ljudje. V manjšem mestu v Avstriji pojedjo 6.690 kokoši na mesec, na Dunaju 1,14 milijona in v Berlinu 2,3 milijona.

Kathrin Wexberg v prispevku *Hunde sind Hunde, Mädchen sind Mädchen* (Psi so psi, dekleta so dekleta) opiše knjigi pisateljice Kirsten Fuchs, knjigo *Mädchenmeute* (Dekliška tolpa), za katero je leta 2016 prejela nemško nagrado Deutscher Jugendliteraturpreis, in knjigo *Mädchenmeuterei* (Dekliški upor), v obeh imajo pomembno vlogo živali. Sporočilo knjig je, da je živalim treba omogočiti življenje v njihovem okolju in njihov način življenja.

Med knjigami, ki jih za branje priporoča založba Nord Süd, je tudi knjiga *Adam und seine Tuba* (Adam in tuba) pisatelja Žige X Gombača in ilustratorke Maje Kastelic.

Avtorji člankov četrte številke, ki je posvečena ilustraciji, s poudarkom na skupnem učinkovanju teksta, slike in oblikovanja, v prispevkih objavljajo svoje poglede na likovno umetnost v literaturi.

Marlene Zöhrer v svojem prispevku – skarobsežnim seznamom strokovne literature – *Wunderwerk Bilderbuch. Oder: Die Komplexität multimodaler Texte* (Čudež slikanice. Ali: Komplekstnost multimodalnih tekstov) piše o multimodalnosti tekstov, še posebej slikanic, kjer se tekst povezuje s sliko. Poznamo mnogo multimodalnih tekstov, ki nas dosegaajo preko medijev. Pri tiskanih medijih sta v medsebojnem odnosu tekst in slika. Pri drugih medijih, kot so radio, gledališče, film, so vključeni še odnosi z zvokom, z gibom, s sliko. S kombinacijo med mediji se modalnost širi in krepi, posebej kombinacija s sodobnimi digitalnimi mediji, interakcija z recipienti.

O načinu dela in odnosu do teksta, ki ga ilustrira ugledna, večkrat nagrada ilustratorka Ulrike Möltgen, piše Heidi Lexe v prispevku *Das Damengambit* (Ženski gambit).

Anna Stemmann je pregledala nekaj aktualnih stripov za otroke. V prispevku *Monsterjägerinnen, Pfadis und Regenbogentage* (Pošastne lovke, taborniki in mavrični dnevi) ugotavlja, da so sodobni stripi za otroke tematsko raznovrstni. Vsebinsko se navezujejo na fantastične zgodbe, na zgodbe, v katerih nastopajo živali, navezujejo se na sodobne dogodivščine današnjih otrok. Vse več je stripov, katerih osrednji liki so dekleta. Po obliki so stripi za otroke različnih formatov, arhitektura oblikovanja strani je raznolika, pomembne so naslovnice, ki naj privlačijo bralce.

V prispevku *Ping – Pong. Vom Entstehen der Bilder* (Ping – pong. O nastajanju slik) Christine Knödler prikaže ustvarjanje grafične oblikovalke in ilustratorke leposlovnih in poučnih knjig Felicitas Horstschäfer kot igro, kot ping pong med tekstom in slikami, materiali in tehnikami, ki jih bo uporabila, ter med tekstom in svojim občutjem in odnosom do teksta.

Silke Rabus v prispevku *So klug, so schön!* (Tako pametno, tako lepo!) piše o poučnih, informativnih knjigah, ki so zahvaljujoč umetniškim slikam in žlahtni knjižni opremi postale fascinantne celostne umetnine. Med knjigami, ki izstopajo z raznolikim oblikovanjem, z zanimivimi podobami črk in z izvrstnimi ilustracijami, ki jih v članku

opiše, posebej poudari knjigo *Hunde im Futur. Eine Grammatik in Bildern* (Psi v prihodnjiku. Slovnica v slikah), katere avtorji so Susanna in Johannes Rieder, Arinda Crăciun in Carsten Aermes.

Mednarodno uveljavljenega kanadskega ilustratorja Sydneya Smitha in njegova dela predstavlja Karin Vach v prispevku *Die Kunst der Auslassung* (Umetnost izpuščanja). V nemških prevodih je izšlo več knjig s Smithovimi ilustracijami. Za knjigo *Unsichtbar in der grossen Stadt* (originalni naslov je *Small in the City*), pri kateri je sam tudi avtor teksta, je leta 2021 prejel nagrado Deutscher Jugendliteraturpreis. Ilustrator se pri svojem ustvarjanju osredotoča na bistveno, poudari detajle in izvrstno upodablja otroška čustva.

Običajno se dobro povezuje z lepim in zlo z grdim. Nicole Kalteis je zanimalo, kako so upodobljeni ženski liki v slikanicah. Za svoj prispevek *Bilderbuchfrauen?* (Slikaniške ženske?) je pregledala, kako so jih upodobili ilustratorji Wolf Erlbruch, Jacky Gleich, Benjamin Lacombe, Susanne Janssen in Stephanie Harjes.

V poučnem prispevku *Bild - Schrift - Schriftbild* (Slika - pisava - podoba črk) Agnès Laube piše o pomenu odnosa med pisavo in sliko v slikanicah.

Recenzijam številnih novejših knjig za otroke in mladostnike ter strokovnih knjig, ki so objavljene v vsaki številki, so v tej številki člani uredništva dodali še priporočilni seznam knjig za branje.

■ TANJA POGAČAR